

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Consultationes Theologicæ Et Spirituales Christiani verè
fidelis & verè devoti ...**

... De Excellentiis Dei

Louis François <d'Argentan>

Augustæ Vindel. ; Dilingæ, 1701

VD18 90029526

Consult. XVIII. De Scientiâ infinitâ Dei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45487

listi ois capacitatem? An contrarius sis tibi met ipsi, nolendo id, quod voluisti? An tantum habeas amoris, tantumque odii erga hominem, imaginem tuam, ut & dare & auferre ipsi velis bonum infinitum? hoc est impossibile.

Tu non es, Domine, qui ex te ipso prives ipsos bono infinito, cum eo nomine creaveris ipsos, ut illud possiderent: ipsorum hæc est malicia, qui privantur illo, quod tua ipsis concessit bonitas; ipsorum sunt peccata, quæ eripiunt ipsis, quod tua ipsis offerebat gratia. O

Bonitas DEI, quàm es amabilis, dum tantum mihi voluisti bonum! O propria mea malicia, quàm es execrabilis, dum infinito me exspolias bono! Nil aliud ergò agendum mihi restat, nisi ut meam deseram malitiam, & infinitæ tuæ adhæream bonitati; & prædestinatio mea mihi tuta atque secunda erit. Non multis hæc philosophandum est, relinquamus peccata, deseramus creaturas, abnegemus nosmetipsos, & adhæreamus per amorem DEO; & infallibiliter in omnem æternitatem ipsum possidebimus.

CONSULTATIO XVIII.

De Infinita Scientia DEI.

Intellectus
noster a-
mat Scien-
tiam.

SI intellectus noster nostræ est oculus animæ, tum Scientia lux est illuminans ipsum: Nihil tam jucundum est oculis sicut lux cum mediante hæc intueantur omnem mundi pulchritudinem; nihil etiam ita delectabile est intellectui, sicut scientia, eam per hanc, quid universus complectitur mundus, contempletur, suasque in aspiciendo ipsius decore, inveniat delicias. Et inde est, quod tanto in scientiam feratur amore, ut ipsam

inquiendo defatigetur nunquam, nonnisi ad illam anhelat, nonnisi pro obtentu ipsius laboret, nonnisi cum illa sese delectet, eo quod hæc & proponat & propinet ipsi delicias, quibus contentetur, maxime innocuas: Unico verbo, eo quod hæc suam invenire se credit felicitatem.

Nihilominus haud raro contingit, quod hæc vertatur ipsi in tormentum, hicque in illa pro felicitate, suam inveniat

M m m 3

mise-

Scientia
est sapius
tortura in-
tellectus.

miseriam, eo quod hæc ipsi non nunquam certam conciliet infirmitatem, non absimilem illi, quam patiuntur hydropici, qui certo quodam ardent & conflagent igne, sua interius consumente viscera, quem extinguere nullo possunt tempore; quanto plus bibunt, tanto plus accendunt ipsum; Et totum, quod agunt, est, quod magis inflentur. Quot reperire est intellectus, qui, cum ab initio juxta rationis normam scientias sectarentur, tanto exinde exarserunt illarum desiderio, ut hydropicorum more, quanto plus bibebant, tanto plus sitirent; Et quod pejus est, semper magis magisque inflarentur: *Scientia inflat.* Qui cum magnos se credant Thraones, aliis ridiculam inflati videntur arrogantiam, omnium despectui expositam. Inveniuntur namque, quibus cum plurimum molestiam inferat scientia, & ipsi molestiam afficiunt plurimos; non cessant torquere se ipsos, novas semper indagando scientias, & exin torquent & alios, dum has in ipsos diffundere non absque fastidio moluntur: videntur sibi metuerent, ne nimium repleti disrumpanitur, nisi suam, quam turgent, se exonerent abundantiam.

Quid ex
solvere
nos possit
falsa ima-
ginatione
scientiæ
nostræ,

Illorum quispiam, qui semetipsum sapientissimorum sæculi sui accensebat albo, talisque ab

omnibus amabat haberi, invertebat amicorum suorum quempiam, qui pariter magnam pollebat scientiam, sed illam, quæ descendit de Cælo, quæ est *pudica, pacifica, modesta*, quæ, cum animam dirigat ad virtutem, non ipsi nisi mansuetudinem & humilitatem infundit. Hic quantocyus agnovit infirmitatem amici sui, & probe advertens, ipsum non venire, nisi ut novos scientiarum thesauros, quos suis interim studiis collegerat, & in quibus plurimum sibi complacebat, coram se effunderet, compatiebatur infirmitati ipsius; & quia plenus erat charitate, innoxio stratagemate quærebat sanare illum, quod & ad votum successit ipsi, cum remiserit illum, falsam illam, quam de seipso conceperat, exutum opinione, & jam firmissimè animo persuasum, magnum illum scientiarum solem, quem in capite suo se gestare credebat, minorem esse, quam sint parvuli illi de nocte lucentes vermiculi, quos cicindelas appellat, respectu solis refulgentis in meridie. Ecce quid fecerit.

Habebat animum adhuc referentem profundam meditatione, quam eodem die instituerat de infinita scientia DEI; & totus adhuc divinis illis absorptus luminibus, quæ demonstrabant sibi vilitatem,

tem, confusionem, ignorantiam & turpitudinem intellectus humani, perquam commodè accepit, amicum suum occasione hâc scientiæ suæ splendorem ostentare ambitiosius, promittens sibi, illam quantocyus propriis ipsius, oculis subducendam, & ab ipsomet contemptui habendam, si id, quod de scientiâ DEI cognoverat, opponeret ipsi. Instituebant ergo consultationem valde seriam, sed non minus jucundam, ubi, cum uterque magni æstimaret scientiam, quâ imbutum habebat animum, magnam pariebant voluptatem viris doctis non paucis, qui ade-

rant, avidasque facientibus verba aures præbebant. Sed illorum unus, qui Zeno appellabatur, totus erat ebrius æstimatione propriæ suæ scientiæ, & alter, cui nomen Eusebius, totus absorptus erat in admiratione scientiæ DEI, in quâ observaverat præcipuè quatuor prodigia. 1. Ipsius amplitudinem. 2. Ipsius simplicitatem. 3. Ipsius facilitatem. 4. Ipsius certitudinem & constantiam invariabilem. Et hoc Consultationis erat argumentum, quæ, sicut vides, sic suum sumpsit initium.

ARGUMENTUM.

1. *Intellectus humanus capax est omnium scientiarum.*
2. *Nihilominus homo doctissimus infinites plura ignorat, quam sciat.*
3. *Non nisi scientia DEI est infinita.*
4. *Quomodò concipere possimus ideam quandam de admirabili ipsius amplitudine.*

ARTICULUS. I.

Ingenium humanum est palatium omnium scientiarum.

Fatendum est, quamprimùm incepit Zeno, magnam adesse rationem quod literati & docti, virorum magnorum glorientur elogiis. Si namque vera æstimanda est magnitudo in homine, non potest esse, nec illa sui corporis, nec illa suorum bonorum, nec omnium eorum,

quæ sunt extra ipsum; sed ex ipsius animo, ex ipsius intellectu desumenda est magnitudo illius; & si vera in intellectu ipsius magnitudo est, hæc in alio consistere non potest, nisi in scientiæ luminibus ac thesauris, quos includit in seipso. Et certè nihil majus est intellectu, qui tantæ est amplitudinis, ut omnia includat, quæ sibi præsentan-

tantur; ipse perspicax est in omnibus scientiis, quæ ab hominibus ediscuntur, ipse facillè penetrat omnem profunditatem, ipse eruit omnia arcana naturæ per philosophiam, ipse ascendit usque ad sidera per astrologiam, ipse attollere se novit usque ad DEUM per Theologiam naturalem, ipse referre ac recensere novit, quid omnibus retrò actis actum sit sæculis in toto mundo per historiam universalem. Videre vis ipsius latitudinem? Nonne magnus & amplius est totus hic mundus in se ipso? Sed parvus hic est in comparationem adductus cum intellectu hominis, qui non contentus omnes illius perambulasse partes, & omnia cognovisse illa, quæ de ipso cognosci possunt, sibi ipsi nova format entia, quæ nunquam prodierunt è manu DEI; ipse excogitat artes, invenit indies nova arcana, rerum omnium reddere novit rationem. Inventi sunt, qui publicas proposuerunt theses *de omni scibili*, id est, de omni eo, quod cognosci ac sciri potest ob hominibus, qui sunt in mundo: provocando tali ratione ad disputandum contra se omnes eruditos homines, quos totus terrarum complectitur orbis. Quid diffitebitur hos fuisse viros magnos, ipsos velut magna prodigia fuisse respiciendos?

Sed magnus ille vir, respondit modestè Eusebius, prodigium illud vivum, cui nihil debebat esse incognitum, an mihi respondere potuisset ad unicam duntaxat è mille quæstionibus, quas ipsi proposuissim, mihi inquam, qui nonnisi mediocri imbutus sum scientiâ? 1. Si duxissem ipsum in magnam quandam Bibliothecam, ubi monstrâssem ipsi duo vel tria millia magnorum voluminum: Dic mihi, quot numerantur cogitationes in omnibus hisce voluminibus, & quænam sunt illæ? quæ ex iis veræ, & quæ ex iis sunt falsæ; quomodo & quando conceptæ sunt in intellectibus, in mentibus Auctorum, qui illas prodixerunt; quot verba & quot literæ extant in unoquoque volumine; & quot illorum aliis potuissent modis imprimi; quantum boni & quantum mali omnes hi cōdices conciliârunt in mundo? An respondere mihi potuisset ad unicam solummodò ex hisce quæstionibus?

2. Si duxissem illum ad fastigium cujusdam turris, ipsique unico intuitu aspiciendum præbuissem universum populum magnæ alicujus Civitatis, & interrogâssem: quænam sunt cogitationes particulares omnium horum, quos vides, hominum? quænam ipsorum consilia, negotia, cordium affectus? quænam

Sapientissimus hominum ignorat plura, quam sciat.

nam est ipsorum Nativitas, capacitas, indoles? quænam sunt ipsorum nomina? quoties ipsorum quilibet respiravit à momento, quo cæpit vivere? quot gressus adhuc facient in terrâ? An eruditus satis fuerit, ad enodandam duntaxat harum quæstionum unicam?

3. Et si duxissem ipsum ad litus maris, ipsique proposuissem: An dicere mihi potes, tu qui nôlli omnia; quot aquæ guttas contineat ingens hoc Elementum; quot quævis gutta haberit motus in omnibus fluxibus refluxibus liquidi hujus corporis, quod movetur abs intermissione? An dicere mihi posses piscium latitantium in hisce abyssis numerum, ipsorum naturam, ipsorum figuram, ipsorum industrias, ipsorum proprietates, & omnes diversas semitas, quas quilibet eorum tenuit, amplissimos hocce perambulando campos? An probe nôlli locum thesaurorum ejus, ubi absconditæ lateant, uniones, margaritæ, corallia, & omnes aliæ divitiæ, quas vastissimus Elementi hujus sinus inclusas servat? Et si omnia hæc arcana, tanquam nimis profunda tuam effugiant cognitionem, dic mihi saltem, quot numerat arenæ grana litus maris: assigna mihi modum discernendi unum ab altero, & de uniuscujusque diversitate numericâ infor-

ma me; Recense mihi omnes eventus, qui contigerunt in illo; à creatione mundi. Nonne scientia ipsius limitata est, sicut limites ponuntur furori maris à granulo arenæ? Nonne in omnibus his suam debuisset confiteri ignorantiam?

4. Et tandem si millenas alias quæstiones formâsem ipsi circa alias creaturas, quæ sunt vel in aère vel in terrâ, circa folia arborum, circa flores pratorum, circa industrias animalium, circa cantum vel volatum avium, & unico verbo, circa omnia ea, quæ cadunt sub sensus: an satisfecisset uni soli harum quæstionum?

Dices mihi, omnes hæc res parvas non esse argumentum, circa quod versentur scientiæ, non tractari illas in Scholis, nec amittere elogium docti illum, qui ipsas ignoret: Verumtamen veritates hæc sunt, quæ sciri possent, & illas ignorare, non est omnia scire; & magnus ille vir, quem millies fateri coges suam ignorantiam, nonne fateri quoque cogetur, se millies plura nescire, quàm scire?

Quid dico, millies? Eheu! Scientia illud, quod scit, non est centesima millesima pars centesimæ millesimæ partis rerum illarum, quas ignorat. Si quidem ad summum, non habes nisi scientiam, quæ in proprio tuo est capite,

Omne, quod sciri potest, est materia scientiæ.

Scientia unius hominis, non est illa hominum reliquorum.

N n n

pite,

pite, & non habes illam, quæ
 est in capite tot millionum alio-
 rum hominum super terram,
 quorum nec unus est, quamvis
 indoctissimus, qui multas res
 non sciat, quas tu ignoras. Ma-
 gis infra descende, & inuenies
 magis luculenter stupendam do-
 ctissimorum hominum, quos
 mundus alit, ignorantiam. Nec
 unicum est ex animalibus, quod
 nesciat id, quod homo ille igno-
 rat; Nonne enim quotidie in stu-
 pore agitur ab industriâ & in-
 telligentia ipsi a Creatore suo
 communicata ad se regendum,
 conservandum, defendendum?
 Studeat his quantum voluerit,
 nunquam capiet illa; vadat ad
 Scholam aranei, unum è mini-
 mis & despectissimis animalcu-
 lis, & addiscere conetur, quo-
 modò suam contexat telam.

Animalia
 sapientio-
 ra homi-
 nibus.

Scientia
 alicujus
 aranei.

Videat, quomodò tam tenuia du-
 cat fila, ut vix oculos non effugiat,
 nec unquam illis vel minimus ob-
 seruetur nodus, aut minima inæ-
 qualitas. Ubi absconditum ge-
 rebat magnum illum serici glo-
 mum, quem ita evolvit & ex-
 plicat, ut nunquam vel rum-
 pat, vel misceat & confundat?
 quâ ratione unam filii sui extre-
 mitatem annectere novit arbori
 ex unâ parte amnis existenti, &
 exin aliam extremitatem dedu-
 cere & deductam annectere al-
 teri arbori ex aliâ parte, abs eo,
 quod aliquid sit in mediò, cujus

operâ & subsidio in suo adjuve-
 tur & devehatur transitu? Non-
 ne volat in aère, & alas non ha-
 bet, suo non carens pondere,
 semperque suo affixa filo? Non-
 ne natat super aquam, quam
 metuit magis, quam nos me-
 tuamus ignem? Adducat, si
 potest ipse more illius, formare
 quantocyus retia tam accuratè ad
 circinum exacta, ut trahendo
 lineas à centro in circumferen-
 tiam, illas omnes simul jungat,
 & liget per alia fila, quæ in or-
 bem deducit ab uno spatio ad
 aliud; Et hæc omnia tam exa-
 ctè, tam æqualiter, tam rotun-
 dè, ut nullus circinus aut gno-
 me melius suam exæquare ac
 moderari posset opus; & hoc ex
 telis tam tenuibus, tam com-
 pressis, tam unitis, tam delica-
 tis: ut oculus discernere non
 possit, quænam sit trama, &
 quænam textura, videaturque
 hæc non esse fila simul conjun-
 cta, sed unum tantummodò
 corpus, veluti formans quan-
 dam superficiem, quæ suam ha-
 beat & longitudinem & laticu-
 dinem; careat autem profun-
 ditate.

Et si tantam intelligentiam in-
 venire licet in parvo hoc ani-
 mali, quæ omnem nostrum tran-
 scendit captum, quantam in o-
 mnibus aliis nunquam à nobis
 comprehendendam? Et nihilo-
 minus, omnia nos scire persua-
 debi-

debimus nobis? Ah! quid est omnis scientia sapientissimorum hominum in mundo? Id quod novit, non est plus in comparatione cum eo, quod ignorat, quam sit granum arenæ in comparatione cum universo terrarum orbe. Et pessimum est, quod suam ignorans ignorantiam, adhuc infletur arrogantiam, omnia præsumat de sui acrimonia ingenii, persuasus se omnia scire, cum nihil sciat.

Nostræ
cognitio-
nes sunt
tenebræ, si
illas com-
paremus
cum scien-
tia Dei.

O si oculos attollere nobis liceret, ad intuum lucidissimum solem infinitæ scientiæ DEI, quam turpis nobis nostra videretur ignorantia in comparatione! Sed sicut non nisi aquila est, ex universo pennato grege, cui fixis liceat oculis intueri solem, sic non nisi ad Angelos in Cælis pertinet suos evibrare oculos in fulgentissimam lucem infinitæ scientiæ DEI. Nos miseri mortales nec minimum ex illâ radium portare possemus:

1. Joan. 1.

Quoniam DEUS lux est, & tenebra in eo non sunt ullæ. Aquila Evangelica asserit nobis, DEUM purissimam esse lucem, quæ nullas patiatur tenebras, id est, quod sciat omnia perfectissimè ac impossibile sit, ut aliquam sive parvam, sive magnam ignoret veritatem: alias DEUS non esset, cum aliquam in se haberet imperfectionem.

Primum, quod admirabile

est in scientiâ DEI, est ipsius amplitudo infinita. Non est veritas nec actualis, nec possibilis, quam non, quantum cognoscibilis est, cognoscat, non solum in universali, sed etiam in particulari & sigillatim usque ad minimas circumstantias; non solum magnas, quas nostris dignas arbitramur studiis, sed etiam minimas, quas negligimus: Siquidem tam impossibile est, ignorare DEUM, Exempli gratiâ, omnes inordinatos motus uniuscujusque atomi in aère, quam impossibile est, ipsum ignorare naturam præcipui ex omnibus Seraphinis in Cælo. Cum enim nec unica sit è creaturis, quæ universum hunc mundum componunt, quæ non sit opus manuum ipsius; cum nihil habeant, quod non acceperint ab eo, cum nec minimum quid agant, ad quod cum illis non concurrat; Ah! quomodo ignorare posset tum quid sint, tum quid faciant? Si descendas singulatim è Cælo Empyreo usque ad centrum terræ, cogitatione tuâ perambulans creaturam quamlibet, magnarum, mediocrium, parvarum, usque ad minimum pulvisculum; quantum portentum videbitur intellectui tuo, asserere; ex his omnibus nihil prorsus esse, quod DEUS distinctissimè non cognoscat.

Amplitu-
do infinita
scientiæ
Dei.

N n n 2

Sacer

Deus co-
gnoscit o-
mnes cogi-
tationes
hominum.

Sacer codex velut rem spe-
cialem & admirabilem annota-
re nobis voluit, loquens de Deo:
Ipsè novis abscondita cordis;
quod non solum cognoscat o-
mnes homines, sed omnes ho-
minum cogitationes, & omnia
arcana, quæ corde suo constringunt.
Quàm incomprehensibili
multitudo cogitationum, quæ
subierunt unquam animos omni-
um hominum, qui fuerunt, qui
sunt & qui erunt in universâ
terrâ usque ad finem sæculorum,
cùm vix Angelus è Cælo cogno-
scere posset numerum cogitati-
onum unius duntaxat hominis!
quàmque verum est, nec uni-
cam ex enormi hâc multitudine
esse, quam DEUS non æquè
distinctè cognoscat, sicut co-
gnosceret, si unicam tantùm il-
larum cognoscendam haberet!
Sed, quod magis stupendum,
quodque magnitudine suâ obru-
it omnem intellectum id consi-
derantem, est, quod DEUS
perfectissimè cognoscat omnes
alias dispositiones, conditiones,
status, in quos collocare potu-
isset omnes suas creaturas; si vo-
luisset, & omnia ea, quæ egis-
sent, aut quælibet earum in di-
versis illis statibus & dispositio-
nibus agere potuisset. Et hoc
eiusque excurrit, ut excedere
quodammodò infinitudinem vi-
deatur.

Item o-
mnes res
possibiles.

Siquidem nec unica quidem

creatura est, quam producere
non potuisset cum infinitis aliis
circumstantiis & dispositionibus.
Tu, exempli gratiâ, potuisses
nasci in omnibus momentis di-
versorum temporum ab eo, quo
mundum hunc intrâsti; nasci
potuisses in omnibus locis terræ
diversis ab eo, quod natus es;
nasci potuisses cum omnibus a-
liis conditionibus, indole, ta-
lentis, capacitate, inclinatio-
nibus tam totque diversis, quot
numerare est homines super ter-
ram. Et certum est, quod in
omnibus hisce aliis conditioni-
bus, quæ innumerabiles sunt,
egisses opera, dixisses verba,
formâs cogitationes omnino
diversas ab illis, quas modò for-
mas: Et quod verum est de te,
verum quoque est de omnibus
creaturis tam rationalibus quàm
irrationalibus. Quàm infinita
rerum differentium infinitudo!
perpende hoc seriò; pensicula-
tius prodigium hoc pondera; &
videbis id, quod scivisset de u-
nicâ solâ creaturâ in omnibus
diversis dispositionibus, in qui-
bus poterat esse, obruiturum
fuisse intellectum alicujus Ange-
li, huncque habiturum non fu-
isse capacitatem id comprehen-
dendi. Quid ergò erit de o-
mnibus simul creaturis? Et tu
considerans, quod scientia DEI
ad omnia hæc tam clarè, tam
distinctè, tam speciatim se ex-
ten-

tendat, ut nec minimum quid lateat ipsum; quid facere poteris, nisi extra te ipsum rapi præ admiratione infinitæ magnitudinis scientiæ DEI, ipsamque adorando cum magno Apostolo exclamare, oculis ac manibus in Cælum sublatis: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ DEI!*

Quantum prodigiū, quod Deus cognoscat omnes res possibles.

Videtur hoc nobis magnum quid esse; Sed idè, quia intellectus nostri tanta est exilitas, dejectio, arctitudo & caligo, ut facillimè minimo magnitudinum & excellentiarum Dei offundatur & offendatur radio. Veruntamen parum, imò nihil est dicere solum, quod scientia DEI se extendat ad omnia, quæ cognoscibilia sunt in hoc mundo, quem creavit: Si suam hinc metam inveniret, infinita non esset, cum ingens hic mundus tantum absit & distet ab infinitudine, ut respectu magnitudinis DEI tantus non sit, quantum est arenæ granulum respectu totius universi. Extendit igitur se ultra hæc, usque in infinitum: Siquidem DEUS cognoscit, omnem innumerabilem multitudinem rerum possibilium distinctissime, in quantum nimirum hæc cognoscibilis est. Ipse novit, quot milliones mundorum extrahere posset è nihilo: ipse cognoscit omnes actiones, omnia verba, omnes cogitationes, quas

formarent omnes homines, quibus replet omnes hos mundos, omnes diversas creaturas, ex quibus componeret ipsum, harumque virtutes, proprietates, dispositiones. Et necesse omnino est, scientiam divinam ad omnia hæc se extendere; Si enim quidpiam ignoraret, DEUS non esset. Integro stude sæculo, quanto magis intellectus suos intendet nervos ad comprehendendam portentosam magnitudinem scientiæ DEI, tanto obruetur magis & capiet minus.

Et nihilominus hoc parum adhuc est: Siquidem licet concipiamus speciem quandam immensitatis in stupendâ hæc magnitudine, quam consideravimus in scientiâ DEI, nondum tamen hic suis constringitur & arctatur limitibus, quod non fit, nisi in perfectissimâ cognitione, quam habet de seipso, & de omnibus infinitis perfectionibus essentiæ suæ divinæ. Hæc est scientia æterna, quæ exhaurit omnem infinitudinem infiniti intellectus divini. Sed quis hoc comprehendere possit, nisi ipse solus? hic altum nobis servandum est silentium, dicendumque præ admiratione cum magno Apostolo: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ DEI! O sapientia! o scientia infinita DEI mei, quam ingens es abysus!*

Deus cognoscit semetipsum, & hoc est ultimum complementum scientiæ ipsius.

Mane nobis gloria, quod à Deo cognoscantur.

O quanto demulceor gaudio in corde meo, dum infinitam hanc scientiæ tuæ perpendo magnitudinem, o mi DEUS! inprimis, quod summâ te afficiat voluptate, dum infinitas tuas per illam contemplaris excellentias; deinde, quod tanto me beat, & locupletet honore, ut usque ad me extendere se dignetur. Si quis putet se merito gloriari, dum dicere potest: honore potior, ut specialiter notus sim Regi; tantâ is erga me fertur benevolentia, ut omnium meorum negotiorum, etiam minimorum habere velit cogitationem; Sigillatim novit omnia intima cordis mei arcana, & nihil habere me vult suis absconditum oculis; nonne diceretur: magna hæc est homini huic gloria? Sed quid dicendum de me, qui gloriari possum: tantus mihi affulget honor, ut tam specialiter notus sim DEO, ut nihil sit in me, quod multo melius non sciat me ipso. Ipse novit occultissimas cogitationes cordis mei, ipse scrutatur omnes intentiones meas, nihil ipsi habeo absconditum, tanque è propinquo is omnia illa aspicit, quæ me concernunt, ut nec minimum quid evenire mihi possit, cuius non habeat cognitionem. Si quid pro ipso patiar, vel si minimum quid obsequii ipsi exhibeam, id videt & ma-

gni facit; Sed si minimum committam peccatum, aut imperfectionem levissimam, & illam videt, meque ob illam punit.

O DEUS! quantum retinaculum à malo, & quantus stimulus ad bonum? si bene magnam hanc mecum perpendere veritatem, quæ nunquam abesse deberet ab ore meo: *Deus bene scit omnia*; invanum vel fingerem virtutem, vel quidquam simularem ex hypocrisis: *DEUS bene scit omnia*; si quidquam me obruat adversitatis, si proximi malignitas mihi tendat insidias, si inuratur mihi calumnia nota; haud aliud pro meo solatio dicendum est mihi: *DEUS bene scit omnia*. Si quid boni agam in occulto, si exerceram virtutes mundi oculis absconditas, & pro his non nisi contemptum recipiam, videamque omnes bonas meas intentiones in sinistram trahi partem, abunde consolationis mihi est, si dicere mihi liceat apud me ipsum: *DEUS bene scit omnia*. O si ita fideliter omnes cordis mei affectus dirigerem in ipsum, totque divini ipsius amoris elicere actus, quot facio gressus, vel quoties respiro toto tempore vitæ meæ, ut & ipsi verè cum Apóstolo suo dicere possem: *Domine tu nosti omnia, tu scis, quia amo te.*

Deum omnia scire est solatio bonorum.

ARGUMENTUM.

1. DEUS, qui cognoscit infinitas res diversas, nonnisi unicam tantum habet scientiam.

2. Quam hæc unitas, hæcque simplicitas scientiæ DEI admirabilis videatur consideranti.

ARTICULUS II.

Discursus hic Eusebii reddidit Zenonem, qui avidas ipsi præbuerat aures, totum cogitandum circa sublimem idæam, quam de infinitâ hæc scientiæ DEI conceperat amplitudine; & reversus ad seipsum, quamprimùm alter loqui desiit: O DEUS! inquebat, quam excellentem ergò esse oportet Academiam divini intellectus, qui omnem hanc in seipso cognitionum complectitur plenitudinem, nihil prorsus ignorans ex eo, quidquid est cognoscibile! Nam quis enuntiare prodigiosam posset multitudinem scientiarum, quibus omnium hominum imbutus & instructus est intellectus; Et omnes cognitiones, quas possident Angeli tam boni, quam mali, cunctasque notitias particulares quæ creaturarum quamlibet adornant? Ipse scit omnia, & infinito modo plura, quam omnes simul creaturæ scire possent. Quantus harum acervus in ipsius ca-

pite? Si tantis nobis opus est discursibus, tantâ intellectus contentione, tot frequentatis & multiplicatis actibus, ut unicam duntaxat scientiam memoriæ committamus, quantis opus erit, ut eidem committamus omnes? Ah! quâ ratione hæc multiplicitas, hæcque innumerabilis cognitionum varietas simul stare possunt cum simplicitate intellectus DEI?

Rem malè intelligis, interpellat Eusebius: Nam scientia DEI nil habet æqualitatis cum scientiâ creaturarum. Ipsa est ingens luminum abyssus, splendorem sibi afferens per omnem cognitionum immensitatem, unico solo oculorum suorum intuitu. Non habet ipse plures scientias ad cognoscendam omnem infinitudinem rerum cognoscibilium; non habet nisi unicam simplicissimam; non producit ipse plures actus intellectus sui ad cognoscendas illas, non produxit nisi unicum solum; Id quod infiniti ac innumerabiles intellectus cum Angelorum tum homi-

Deus scit omnia per unicum solum actum cognitionis suæ.

hominum, invanum niterentur cognoscere, reiteratis millionum millionibus actuum, hoc ipse cognoscit ac distinctissime intuetur per unicum solum oculi nictum & ictum. Videtur hoc nobis incomprehensibile; Eoquod intellectus nostri exilitas facile obstupescat ex eo, quod ipsum transcendit, & obtundatur totus, dum ipsi de Excellentissimi DEI quidquam proponitur. Verum si videamus per experientiam, quod illa, quæ oculi nostri videre non possent, per centum annos, multiplicando in infinitum nostros aspectus, omnes nempe creaturas particulares, & omnia objecta visibilia, quæ in toto existunt hemisphærio, sol omnia simul & eodem intueatur tempore, abs eo, quod suos multiplicet aspectus: an mirum sit, quod DEUS, qui infinito modo magis transgreditur entia creata omnia, quam lux solis transcendat parvam oculorum nostrorum lucem, unico solo aspectu infinities plura aspiciat, quam omnes intellectus creati possent cognoscere, multiplicando actus suos, quantum potuerint?

Quare nos non possumus cognoscere omnia per eandem scientiam, An nosti, unde veniat, quod homines cognoscere non possint plures res diversæ naturæ, nisi pluribus diversis scientiis, quas omnes DEUS non nisi unius scientiam, quæ solâ cognoscit? Inde est, quod

nostras trahamus scientias ex objectis, eâ ferè ratione, quâ in oculos nostros recipimus species rerum visibilium, quas aspiciamus: Unde venit, quod quantum objecta scientiarum fuerint diversa, credamus & ipsas essentialiter distinctas esse ab invicem. Sed DEUS omnem suam scientiam haurit ex seipso, vel, ut melius loquar, ipsemet propria sua est scientia: Siquidem ipse totus est intellectus, tota lux, tota mens; non sunt res, quas ipse scit, quæ ipsum scientem reddant; talis is est ex seipso.

Et si quæras, quare DEUS cognoscat omnes res, non solum unicâ scientiâ, sed etiam uno eodemque actu divini intellectus sui, quem non multiplicat, quique semper est idem, & nunquam reiteratur, cum nos indigeamus tot discursibus, tot intellectus nostri contentionibus, ad comparandam duntaxat unicæ rei cognitionem: respondeo ad hoc, intellectus nostros valde debiles esse & limitatos. Ex propriâ coguntur debilitate plures facere aditus, plures multiplicare actus, plura conduplicare molimina, ut per plura intervalla efficiant & conficiant id, quod simul & semel conficere non possent; sicut & ex illorum oritur exilitate, quod unicæ tantum rei in particulari & eo.

Parvitas & imbellicitas intellectus nostri.

& eodem tempore valeant incumbere, illasque nonnisi successivè comprehendere. Sed intellectus DEI, qui infinito modo fortis, infinito modo magnus est, non producit nisi unicum solum actum, qui nunquam incepit, qui nunquam interrumpitur & nunquam etiam desinet, per quem cognoscit omnia simul perfectissimè, quæcunque sunt cognoscibilia. O magne DEUS quàm es admirabilis, quàmque scientia tua divina incomprehensibilis est nobis!

Robur & amplitudo intellectus Dei.

Eheu! si cogitare libet animo meo, de re quâpiam particulari, Exempli gratiâ, de flore, qui quasi nihil est, abstrahere eundem cogor ab omnibus aliis mundi rebus, illarumque oblivisci. Siquidem si eodem tempore cogitare voluero de quatuor aut quinque rebus, cogito de nullâ nisi imperfectissimè & cum perturbatione intellectus mei. Si cogitare de te voluero, ô mi creator, ô mi DEUS, oblivisci me oportet omnium creaturarum tuarum, aliàs minima intellectum meum perambulans Chimæra me distrahit, & tuæ oblivisci me facit præsentia. Et tu nunquam non tam actualiter, tamque distinctè cogitas de omnibus entibus, usque ad creaturas minimas, usque ad tenuissimum atomum in

aëre, & usque ad levissimam cogitationem mentis nostræ, ut nunquam ab iisdem avertas oculos, quasi non aliam, nisi minimam hanc creaturam cognoscendam invenires in mundo; & pro omnibus his non habes nisi unicam solam & simplicissimam scientiam, & non nisi unicum divini intellectus tui actum. Ah! quid sumus nos, ut aspicere te præsumamus in facie, ô magne sol æterni luminis, & infinito modo refulgens? quid parvus noster est intellectus, ut cognoscere te contendat & attentet? Saltem mi DEUS, permissum mihi sit te adorare, te admirari, te adamare, teque affari cum sancto tuo Vate: *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est & non potero ad eam: quàm stupenda mihi videtur scientia tua! quàm sublimis & elevata est super me! in vanum contendam cognoscere illam, nec unquam illuc pertingam.*

Sed obstupesco, reponit Zéno, ad id, quod dicis, non nisi unicam & solam esse in DEO scientiam: an ignoras affirmare Theologos, quod in DEO plures existant scientiæ? Afferunt enim esse in ipso scientiam simplicis intelligentiæ, scientiam visionis, scientiam approbationis, scientiam conditionatam, & loquuntur de his velut de scientiis

Dantur plures scientiæ in Deo.

ooo

entiis

entis diversis. Non est ergo ipsorum mens, quod non nisi unica in DEO inveniatur scientia. An ita sumis, respondit Eusebius, pro rebus nomina, & putas scientiam DEI non esse simplicissimam, eo quod diversis appelleretur nominibus, aut pluribus consideretur modis! Scientia simplicis intelligentiæ, & scientia visionis; & scientia approbationis, & scientia conditionata, non sunt nisi unicissima & simplicissima DEI scientia: Sed doctores attribuerunt illi plura & diversa nomina juxta id, quod considerarint ipsam se terminare ad plures res diversas.

Siquidem in quantum est æterna & necessaria in DEO, in quantum ipsa universim cognoscit id, quod est cognoscibile, quodque impossibile est ignorare DEUM, vocant ipsam scientiam simplicis intelligentiæ, quasi vellent dicere, quod scientia sit simpliciter in DEO. In quantum DEUS non cognoscit solummodo res, sed etiam illas vult, illas amat, in illis sibi complacet, nuncupant ipsam scientiam approbationis: Scientia simplicis intelligentiæ nihil potest ignorare, nec bonum se extendit. Quando Sacra Scriptura nobis asserit, certas esse res, quas DEUS non cognoscat, veluti quando repellit à se impios,

dicens: *Ite maledicti*, nescio vos, non novi vos; significat hoc, quod ipsos non noverit, ut approbet illos, ut complaceat sibi in illis, sed quod potius displiceant ipsi. In quantum scientia DEI respicit res, quæ possent non esse, quæque non habent esse, nisi per voluntatem DEI, appellant ipsam scientiam visionis, & alii scientiam experimentalem. Et tandem in quantum ipsa cognoscit res, quæ non sunt absolute, sed sub certis conditionibus, vocatur scientia conditionata: Sicut quando *Christus Jesus* dicit in Evangelio: quod si miracula à se facta in Capharnaum, facta fuissent in Tyro & Sidone, Civitates hæc forte poenitentiam egissent. Ecce ergo tibi plura sanè nomina, sed quæ significant non nisi unicam & simplicissimam DEI scientiam, & unum eundemque divini sui intellectus actum.

Quando considero, DEUM non habere, nisi unicam simplicem cogitationem, quæ completitur omnia, quæ cognoscit, perfundor solatio, demulcetur gaudio cor meum, eo quod videam inclusum me esse, in magnâ hæc cogitatione DEI cum omnibus Sanctis & omnibus Angelis, imò & cum divinis tribus personis & cunctis divini essentia perfectionibus adorandæ. Ipse cogita-

Deus nos
includit in
sua cogni-
tione cum
sua essen-
tia.

gitat de me eadem cogitatione, quã cogitat de se ipſo. O Amantiffime DEUS! ubi eſt intellectus meus? Nonne hunc ſemper abſorptum ac immerſum divinã huic cogitationi ſervare deberem, in quã me ipſe nunquam non conſervat? An melius occupare me poſſem, quã eo, quo occupat ſemetipſum? Quid mihi emolumenti dimanat inde, quod gnarus ſim tot vanarum ac inutilium rerum, ipſum autem ignorem, ipſius integris obliſcar horis? Eheu! cum commiſeratione nos aſpicit è Cælo. *Dominus de Cælo proſpexit ſuper Filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens aut requirens Deum: Et vidit; Quod omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt; millenis occupati crepundiis, ac nemo ſit, qui cogitet de ipſo.*

Pſalm 13.

Deus vult ſe nos accellere ut loquamur cum ipſo.

Ipfius forent deliciã, ſi omnes venirent ad ipſum, ſi omnes loquerentur ipſi, ſuasque expeterent gratias, nunquam non faciles præbere aures, ſemper paratus ad reſpondendum cui-cunque ſe affari & converſari ſecum volenti. Non eſt Princeps tantã ſapientię, tantãque dexteritatis, qui ſimul eodemque tempore aures præbere poſſit & ſatiſfacere omnibus ſuis ſubditis; non dico, totius ſui

Regni, nec magnã alicujus Civitatis, ſed nec minimi alicujus pagi, oportet hos ipſum affari ſucceſſive, & hunc pari ratione reſpondere ipſis. Salomon, hoc prodigium ſapientię, quem adornavit DEUS ſcientiã adeo vaſtã & ampliã, ut Scriptura illam comparet arenã maris, eodem tempore audire non potuit rationes duarum Matrum, cauſam ſuam coram ipſo pro eodem infante agentium: Oportebat aſſumere ſibi tempus audiendi ambas ſimul & ſemel diſtinctiſſimẽ audit & intelligit omnes creaturarum ſuarum voces, omnibusque illarum proſpicit neceſſitatibus. Quanta hæc nobis conſolatio, quanta ſecuritas, quod nunquam non nobis det aures, abs metu, quod unquam defatigetur. Omnis terra clamat ad ipſum, populi innumeri eodem tempore ipſum precantur, & omnes is audit, quaſi foret unicus ſolus: Cantantur ipſi laudes in Cælo, cantantur & hæ ipſi in terrã, & pari ratione ſuavem percipit harmoniam luſciniarum canentium in altis, & raucam vocem cicadarum ſtrepitantium in terris. O mi DEUS, quã es amabilis! ut quid omnium hominum corda non amant te?

3. Reg. 4.

ARGUMENTUM.

1. In quo scientia DEI antecel-
lat modum cognoscendi tum
hominum, tum Angelorum.
2. Quomodo concipi possit, quod
DEUS cognoscat omnium re-

rum infirmitudinem absq; ob-
staculo, absq; fatigatione, &
abs eo, quod distrahatur à
perfectâ contemplatione divi-
nae suae essentiae.

ARTICULUS III.

Differen-
tia scientiae
Dei & no-
strae.

Dum loquentem te audio de
scientiâ DEI, probè video,
nonnisi tenebras in comparatio-
ne & meram ignorantiam nos
esse, ita ut credere vix possim,
& nonnisi difficulter, quod di-
citur, animam nostram spiritua-
lem & intellectivam, qualis est,
perfectam esse imaginem DEI.
Siquidem intelligo nostrum co-
gnoscendi modum infinito mo-
do distare ac diversum esse ab
illo, quo DEUS cognoscit, quid
quid cognoscit. Verissimum sa-
nè est, reponit Eusebius: Nam
quia nos cognitiones nostras hau-
rimus extra nosmetipsos, oportet,
ut objecta, quae cognosce-
re volumus, species suas & ima-
gines transmittant in sensus no-
stros; unde fit, ut, quot sunt
objecta, tot diversae sint imagi-
nes, & tamen his stantibus nil
quasi cognoscimus nisi exteriora
& rerum superficies, & hoc i-
psum nonnisi paulatim & cum
labore; unde contingit, omnes

nostras cognitiones tribus sem-
per defectibus esse obnoxias, qui
omnino sint inseparabiles: ni-
mirum quod sint multiplicatae,
sint imperfectae, sint laboriosae.

Angeli cognoscunt modo quo-
dam nobiliori, quam nos; si-
quidem abs eo, quod mendicent
cognitiones suas ab objectis, in-
veniunt has intra semetipsos,
cum Creator ipsorum in Crea-
tione sua impresserit ipsis vel
quasi congenuerit species vel i-
magines omnium rerum, quas
cognoscere debebant, eâ ferme
ratione, quâ aliquis dedisset al-
teri scientiam aliquam impressâ
& explicatam in libro, quem pe-
nes se teneat & legat, ubi facile
inveniet, quidquid scire volet.

Sed Scientia infinita DEI tota
diversa est ab illâ tum hominum
tum Angelorum: ipsa non mul-
tiplicatur sicut illa hominum, sed
est una & simplicissima cog-
nitio: ipsa non est hausta ab illo
ex objectis, sed est tota intra
ipsummet: ipsa non est accepta
ab alio, sicut illa Angelorum,
sed

Scientia
Angelorum.

pulchritu-
do scienti-
ae Dei.

sed tota ab eo habetur à seipso: ipsa non est limitata ad res certas, sed est infinita, seque extendit absque termino ad omne, quod est cognoscibile. O scientia infinita DEI mei, quàm es admirabilis! sed & pariter quàm es amabilis! Siquidem tu verum es lumen illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; Sinè te nos cæci essemus. Nisi tu, ô Divine sol, nos felicitates parvulo claritatum tuarum radio, omnes in hoc mundo velut in noctis caligine hæremus, ubi præstantes manibus ingredimur, ubique impingimus, nosmetipsos offendimus, & sæpius in præcipitia ruimus.

Exilia nostra lumina naturalia & humana non serviunt nobis ad dirigendos pedes nostros in viam salutis, sed potius in errorem nos inducunt, sunt enim velut ignes fatui, quos asserunt sequentes se deducere in præcipitia, in abyssus & barathra. Ah abundantis tui luminis me facito participem, ô divine sol scientiæ infinitæ DEI? Ah videam parvulum tantum radium charitatis tuæ, ô veritas æterna: aufer mihi omnia, modò cognoscam te, & sufficit mihi.

Sed præcipuum non tangis punctum, interpellat Zeno; est aliquid in magnâ hæc luminum intellectus divini abyssu, quod

magis admirabile, magisque incomprehensibile mihi videtur, quàm omnia hucusque memorata, siquidem non solum scientia ipsius debet esse infinita, sed adesse hic adverto infinitudinem, quæ transcendatur ab infinitudine quâdam secundâ, & utramque iterum transcendit à quâdam tertiâ. Prima est, quod DEUS cognoscat semetipsum perfectissimè à puncto æternitatis suæ, quodque divinus ipsius intellectus, cum inveniat in essentia ipsius objectum æquale magnitudini suæ, id est, infinitum, sicut est ipse, necessario exhaurire debeat omnes vires suas ad illud cognoscendum: & nihilominus hæc manent inexhaustæ, ita ut semper contempletur infinitam hanc veritatem, quantum illam contemplari potest, & illam tantum contemplari possit, quantum ipsam contempletur: Et hæc contemplatio æterna tam fortis est, tamque efficax, ut producat per illam conceptum quandam vivum & tam perfectam sui ipsius imaginem, ut sit DEUS ipsi omnino æqualis. Ut autem illam producat, necesse est, ut omnia sua lumina absullâ exceptione huc impendat & intendat, ut omnem suam effundat intelligentiam, nec non absolute infinitam suam virtutem exhauriat: Nihil ergò ipsi reliquam esse videtur.

Ooo 3

Ni-

Tres infinitudines in scientia Dei.

Deus co-
gnoscit o-
mnia entia,
actualia &
possibilia.

Nihilominus post primam hanc infinitudinem, quæ exhaustit omnem Scientiam DEI, video adhuc aliam secundam infinitudinem cognitionum in divino ipsius intellectu, quæ cognoscit infinitudinem rerum, quæ non sunt ipse, omnes res creatas, quarum multitudo & diversitas adeo enormis est, omnes mundos possibles, & omnia illa, quæ extrahere posset è vastis nihili abyssis. Quam immensa debet esse intellectus ipsius magnitudo, quamque amplitudo vasta luminum ac cognitionum ipsius! dici enim debet, quod nunquam non actualiter cogitet, de omnibus manuum suarum operibus, etiam minimis; cogitetque de illis adeo profundè, ut penetret usque ad centrum essentia, & usque ad minimum atomum integritatis ipsorum, ita ut nihil omnino sit in minima creatura, quod non distinctissime cognoscat, semper intentus ipsarum conservationi ac gubernationi: moderans ipse hæc omnia & prospiciens omnibus. Quis negabit, ad dirigendum exquisitissimum & ingens hoc opus sapientiam & scientiam requiri infinitam? Verum si omnes infinitæ vires ipsius intellectus exhaustæ sunt, & omnia lumina intelligentiæ ipsius jam applicata & impensa ad contemplationem æternam suæ essen-

tiæ; unde desumet admirabilem hanc virtutem, & immensam hanc luminum ac cognitionum amplitudinem, quibus indiget, ad cognoscendum tam perfectè infinitudinem aliarum rerum, quæ non sunt essentia ipsius? Ecce secundam infinitudinem in scientiâ DEI, quæ transcendit primam, quæque mihi omnino videtur incomprehensibilis.

Sed tertiam adhuc observo, quæ magis adhuc stupenda mihi videtur; Et est, quod tam parum occupetur intuitu & cognitione actuali & distinctissima infinitudinis hujus diversissimarum creaturarum, quasi de nulla profus cogitaret; quodque verum sit, ipsum non magis distrahi in contemplatione perfectâ essentiæ suæ, horum omnium gerendo curam, ac si aspiceret & contemplaretur tantummodò ipsam solam. O DEUS! quam immensa ergo est magnitudo quamque infinitum robur adorandi hujus intellectus, quem infinitudo rerum diversissimarum, de quibus actualiter cogitat, distrahere & avertere nec unico momento posset à contemplatione propriæ suæ divinitatis! Eheu! unica sola alligaret & captivaret omnem attentionem maximi cujusque ingenii & intellectus humani, qui cogitare non posset, nisi de unica re solâ, dum defixè & pensu-

late

latè de ipsa cogitat, & omnes simul nihil sunt, ad occupandum intellectum & cognitionem DEI: minus hoc est, quàm minus hoc est, quàm minimus esset atomus in oculo tuo, ad impediendum, ne liberè videat omnia, quæ videte voluerit. Inrueor hoc velut tertiam infinitudinem in scientiâ DEI, magis incomprehensibilem, magisque ratione quâdam admirabilem cæteris duabus.

Cur unica sola scientia sufficiat Deo,
 Hic interpellans Eusebius, dicit ipsi: Adjungerem lubens quartum admirationis argumentum; Et est, quod unica sola infinitudo scientiæ DEI operetur omnia hæc mirabilia, pro quibus tres infinitudines crederes requiri. Prima, quam observasti, sufficit pro omnibus: Siquidem in solâ contemplatione divini suæ essentiæ, videt omnem infinitudinem divinarum suarum perfectionum. Videt igitur omnem amplitudinem Omnipotentis suæ; Et simplex hic intuitus includit omnes Creaturas tam actuales, quàm possibiles: Videt totam gubernationem divini sapientiæ suæ, hic intuitus includit curam ac directionem omnium Creaturarum: Videt infinitæ suæ divitiæ bonitatis, & simplex hic intuitus includit omnia bona, quæ exhibere vult Creaturis suis: Videt omnem divini justitiæ æqui-

ratem, & hic solus intuitus includit omnia decreta, quæ pronuntiare debet tum in reprobos tum in prædestinatos: tandem videt omnia in divini suæ essentiâ uno simplicissimo intuitu, cui nihil prorsus est absconditum. Existimandum igitur non est, attentionem, quâ invigilat tot rebus respectu nostri tam diversis, distrahere ipsum posse à contemplatione divini suæ essentiæ, cum ex adverso in divini hæc contemplatione ipsas aspiciat omnes; aut curam tantarum rerum ipsi afferre aliquod impedimentum, càm semper fruatur maximâ tranquillitate in cognitione perfectâ divinitatis suæ, in quâ ipsas omnes videt velut rem quandam simplicissimam: Et consequenter non sunt, sicut arbitraris, tres infinitudines in scientia DEI; sed una sola, quæ sufficit pro omnibus, & unus solus actus purissimus & simplicissimus, qui reipsa non est nisi unica sola infinitudo, sed infinito modo admirabilis. Divinus Areopagita nobis id declarat duobus verbis velut totidem oraculis: *Divina mens omnia continet in seipsâ, omnium scientiam præaccipiens.*

De divin. nom. c. 7.

Difficulus credimus, animas contemplativas, dum quandoque rebus exterioribus occupantur, non distrahantur rebus exterioribus, non distra-

Animæ contemplativæ non distrahantur rebus exterioribus.

diltrahi & avelli ab attentione ad DEUM, cum interim de tot aliis rebus cogitare cogantur; sed hoc inde est, quod non consideremus, constanti fidelitate, fidelique constantia assuetas ipsas esse intueri omnia in DEO. Non quaerunt ipsae in omnibus, quae faciunt; nisi voluntatem DEI. Non intendunt nisi gloriam ipsius, non confidunt nisi gubernationi providentiae ipsius, non considerant seipsas, & omnes creaturas, nisi parva quaedam nihila in manibus DEI, quibuscum facit, quidquid ipsi placuerit: sic tantum abest, ipsas occupationibus suis exterioribus imminuere attentionem suam ad DEUM, aut illius Oblivisci; ut potius eodem intuitu aspicientes DEUM & omnes res, quas tactant in DEO & pro Deo,

se potius magis defixas inveniant attentioni ad DEUM, per easdem, quae ab eo distraherent & avellerent alios.

Speculatio hujus Veritatis est pulchra: Sed asserendum est, paucas esse animas, quae eandem in praxin & ipsum opus deducant: cum certum sit, permagni id stare naturae, ac bene moriendum esse sibi ipsi, & naturali nostro agendi modo, antequam illuc perveniamus. Nihilominus impossibile non est, imò nec est tam difficile, sicuti sibi plures imaginantur: omnia facilia sunt bonae voluntati, quae potenti gratiae subsidio roboratur; Et quicumque huc perveniret, in admirabili viveret imitatione DEI, & ordiretur Exercitium beatorum in vitam etiamnum praesentem.

ARGUMENTUM.

1. *Scientia DEI aeterna est, & invariabilis.*

2. *Infallibilitas praescientiae Dei non obstat nostrae libertati.*

ARTICULUS. IV.

DIm Eusebius ita infundere laetorabat devotum aliquem pietatis affectum in animas Zenonis, proponendo ipsi, qua ratione in sanctam praxin deducere posset cognitionem, quam habebat

de infinita Scientia Dei; ipse firmus semper permanens in speculatione sua, quam forsitan magis satisfacere quaerebat intellectui suo, quam commovere & accendere voluntatem suam, deinde cepit ex ipso quaerere: quam

quâ ratione intelligere possumus, quod scientia DEI æterna sit & invariabilis, cum indies addiscat res, quas non noverat ab æterno? Exempli gratiâ, talis est natus tali anno; dicere non possumus, hanc veritatem cognitam fuisse DEO ab æterno, cum veritas ex tunc non fuerit. Sciebat benè, talem quempiam nasciturum, eo quod hoc fuerit verum; Sed non sciebat, talem natum esse, quia id non fuerat verum. Ulterius ipse probè scit, talem esse sceleratum, quando lapsus est in aliquod peccatum; & postea suam immutat cognitionem & scit, eundem hominem esse justum, eo quod reversus sit in se per poenitentiam. Affirmari ergò non potest, omnem DEI scientiam absolute esse æternam, aut ex integro invariabilem.

Nunquam non te monitum oportet, reposuit illi Eusebius, non esse tibi iudicium formandû de infinitâ scientiâ DEI, sicut de parvis nostris cognitionibus ac scientiis. Nos mortales miseri, qui non nisi parvam habemus luminis scintillam, concipere non possumus æternitatem, infinitam amplitudinem, aut constantiam invariabilem scientiæ DEI. Eo quod noster res cognoscendi modus, infinito distet intervallo à modo ipsius, quo res cognoscit. Nobis necesse est diverso modo cognoscere res præsentis & ab-

sentes, aliter præteritas & aliter futuras; & quia verum est, nos nihil actualiter habere, nisi parvum momentum præsens, quod transit & quantocytus moritur, ubi vix oriebatur; omnia prope modum nobis vel præterita sunt, vel futura, & cognitiones nostræ variabiles sunt, sicut res ipsæ, quas cognoscimus. Verùm infinita scientia DEI semper est actualis, & semper præsens, ipsa æterna est & invariabilis; ipsa nullius rei recordatur, quia nihil respectu ipsius est præteritum; ipsa nihil de novo addiscit, cum nihil respectu ipsius sit futurum, sed omnia illi sint præsentia; ipsa est invariabilis, cum semper sciat omnia, sicuti sunt in re ipsâ.

Sublimis Areopagita stylo sibi prorsus speciali tribuit scientiæ DEI tria Elogia omninò stupenda: DEUS est omnium comprehensivus, circumapprehensivus, & præapprehensivus: quæ sunt verba emphatica ab ipsomet inventa, quæque vulgari idioma te reddi non possunt; significantia tamen nobis, scientiam divinam esse magnum quendam solem, in pleno suo meridie, qui nunquam habuerit auroram, & nunquam habiturus sit occasum. Ipse videt omnia, ipse penetrat omnia, ipse circumdat omnia, ipse transgreditur omnia apice luminis sui: Ipsi latitudo est infinita, ipsius duratio est æterna,

Ppp

na,

Tres excell
lentiæ Sci
entiæ DEI
de Divin.
nom. c. I.

na, ipsius certitudo est infallibilis. Uno eodemque actuali aspectu intuetur res, antequam essent, & quando sunt, & postquam fuerunt; & hinc nihil de novo addiscit, & nullius obliviscitur: Siquidem æternitas ipsius includit in seipsâ & transcendit omnes differentias temporum, & omnia hæc ipsius exponit oculis in momento præsentis.

Scientia
DEI non
impedit
nostram li-
berratem.

Nos frustra mutamus statum, cognitio perfectissima, quam de nobis habet, invariabilis est & infallibilissima; & non obstante libertate integrâ, quam nobis relinquit, faciendi omnia, quæ volumus, etiam contra voluntatem ipsius, quidquid per nostram contigerit inconstantiam, quæ nunquam non mutari nos facit, nunquam tamen æterna hæc scientia in minimo erit falsa & veritati dissentanea. Et sicut ille, qui omnes personam in tragœdiâ agentes intuetur, liberrimè ipsos agere permittit, quidquid voluerint, ipse autem omnia, quæ agunt, probè conspicit: Sic DEUS intuetur omnem vitæ nostræ cursum, modò lapsus nostros in peccatum, modò reditum nostrum ad se per pœnitentiam: modò bona formamus proposita, modò contraria quamprimùm arripimus consilia, liberè facimus, quidquid nobis placuerit: Sed ipse videt omnia hæc unico intuitu, & videt ab æterno, &

videbit in æternum non velut res futuras aut præteritas, sed semper Oculis suis præsentis, abs eo, quod vel minimum de novo contingat, vel subtrahatur ipsius cognitioni. O abyssus intelligentiæ! O immensitas luminis! nonne falleremus nosmet ipsos, si crederemus posse quidquam ipsius latere cognitionem? *Non præterit eum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo omnis sermo.* Eccli. 41.

Conjunge modò, si potes, quatuor hæc radios fulgentissimi Solis scientiæ divinæ, qui tuos perstrinxerunt oculos: I. Amplitudinem hanc, quam aspexisti in infinitudine objectorum, ad quæ se extendit. II. Simpliciter hanc, quæ non consistit nisi in uno actu solo, & in unico oculorum ipsius intuitu. III. Admirabilem hanc facilitatem & promptitudinem cognoscendi infinita objecta diversa, quibus non magis occupetur, ac si nihil cognosceret. IV. Invariabilem hanc æternitatem, quæ videt omnia sibi præsentia; sicut & infallibilem hanc certitudinem, quæ cognoscit, abs eo, quod unquam decipiatur, tot tantosque millones rerum, quæ liberè fiunt, & sunt incertæ. Et postquam formaveris in intellectu tuo sublimissimam, quam formare potueris, de infinitâ scientiâ DEI idæam, dic liberè ac fidenter, te nihil hinc cognoscere, magisque dista-
re

Universalis
idea scientiæ
DEI.

Pro
quo
se d
ad c
dum
bis.

Job.

re ideam tuam tam rudem, tamque imperfectam à scientiâ, quæ est in intellectu DEI, quàm distent tenebræ noctis à lumine meridiei. Adora solumodò, admirare in silentio, & exclama cum magno Apostolo: *O Altitudo Divitarum Sapientiæ & Scientiæ DEI!*

Nonne abunde erat, mi DEUS, si infinita tua scientia tota in te ipso mansisset collecta, neq; alio conclusa termino, nisi cognitione tui ipsius? Abunde hoc fuerat ad satisfaciendum tibi plenè in solâ contemplatione adorandarum perfectionum tuarum. Quid opus tibi erat, tuos conijcere oculos usque ad profundam mei nihili abyssum, ut cognoscere & scire me velles? quid videbas in me, quod poterat tibi ullam afferre satisfactionem? Non nisi innocentiam intueris in reliquis tuis creaturis; sed in homine non vides quasi nisi peccatum, nisi mendacium & solam vanitatem. Et nihilominus tuis prosequeris oculis, imò & corde tuo vanitatem hanc: *Apponis erga eum cor tuum.* Aspicias ipsum particulari quâdam ratione, & modo prorsus alio amas ipsum, quàm coeteras tuas Creaturas. Complacere tibi in cognoscendo ipso, & te ipsum illi cognoscendum præbes, affirmans delicias tuas esse, esse cum filiis hominum, extra temetipsum, eâ fermè ratione, quâ magnus ali-

quis Rex suâ se quândoque exspoliaret aulâ, & solus veniret ac peteret campos incognitò, & intraret tugurium pauperis alicujus pastoris, ad informandum se de omnibus ipsius negotiis, ad blandiendum ipsi, seque delectandum cum ipso.

Hinc est, quod egressus è meis splendoribus Curia tuæ celestis, descenderis in persona, ad quaerendum nos super terram, totus tuâ exutus gloria, & proprio nostro amictus vestimento, quasi magis familiariter insinuaturus te in nostram cognitionem, ut magis propè nobiscum ageres, & per proprias tuas experientias, nostras addisceres miseras, magisque sensibiliter te nobis spectandum præberes, proprio tuo ore manifestans nobis magis intimam cordis tui arcana, sicut & millenis luculentissimis nobis demonstrans argumentis, quod ratione quâdam magis nos ames te ipso, & propriâ vitâ tuâ, cum hac pro nobis dederis. O Bonitas! infinita Bonitas! Quomodò mundus non cognoscit te? & eccur omnia Corda hominum non ament te?

Non adimpleta sunt immensa DEUS nos Bonitatis tuæ desideria, dum a deò particulari cognitione nobiscum uti, tamque stupendâ familiaritate inter nos conversari voluisti. Non sufficit tibi, adorando cordi tuo insculpisse nos;

PPP 2 volui-

Prodigium
quod DEUS
se demitrat
ad cogitan-
dum de no-
bis.

Job. 7.

Deus venit,
ut se nobis
manifesta-
ret.

exaratos
gerit in
manibus
suis.

Laa 49.

voluisti adhuc descriptos nos in
tuis portare manibus, ad exhi-
bendam nobis certitudinem,
nunquam te nostri aboliturum
memoriam: *In manibus meis de-
scripsi te*; Sicut fidelis sponsus,
qui ad tempus abesse coactus à
dilectâ sponsâ suâ, depingi sibi
curat effigiem ejus in quodam
annulo, quem portat in digito, ut
abs intermissione teneat ante o-
culos imaginem ejus, quam ser-
vat & possidet in corde suo. O
quàm incomparabiliter major est
amor! O dilecte animæ meæ,
quod, postquàm honorasti me in
terris, præsentia tua visibili per
tot annos, discessurus à nobis &
reversurus ad coelos in sinum di-
vini Patris tui, depingere volue-
ris imaginem meam in manibus
tuis, pretioso murice proprii
Sanguinis tui, & penicillo clavo-
rum, qui illos imbuerunt cruo-

re, ut semper me tuis præsentem
haberis oculis.

Nonne ergò tibi dicere pos- Soliloq. 43
sum, O DEUS meus, misericor-
dia mea, eo amoris & confiden-
tiæ affectu, quo Sanctus dixit
Augustinus: *Domine DEUS me-
us, ecce in Manibus tuis descripsisti,
lege ipsam scripturam, & ne obli-
viscaris mei*. Ah! probè novi,
omi DEUS, quod nunquam ob-
liviscaris mei: ut quid ergò in-
gratus ego abs intermissione ob-
liviscor tui? Tu nôsti me, & ego
non Novi te, quia totum tulu-
men es, & ego non nisi Caligo &
tenebræ; non possum cognos-
cere te talem, qualis es, sed ta-
lem, qualis es, amare te possum.
Ita, mi DEUS, pro consolatio-
ne mea non mandasti mihi, ut
cognoscerem te ex toto intel-
lectu meo, sed ut amarem te ex
toto corde meo.

CONSULTATIO XIX.

De Justitia DEI.

Bona quædam anima, cui
concesserat Deus donum con-
templationis, maximum sentie-
bat desiderium acquirendi cog-
nitionem infinitarum perfecti-
onum DEI, credens hoc effica-
cissimum fore medium, quan-
to eÿus se totum succendendi a-
more ipsius. Sed quia magnæ
erat simplicitatis, est intellectus
ejus partim idoneus ad recipien-

da magna contemplativorum lu-
mina, quæ recipere hi solent in
sublimi intellectus sui elevatio-
ne: DEUS infirmitati ipsius se
accommodans communicare se
illi voluit modo magis sensibili
& se in imaginatione ipsius de-
pingere talem, qualis voluerat
ab illâ cognosci, sicut qui imaginem
depingeret super telam. Siquidem
imaginatio, quæ sæpius mole-
stissi-